

FRÁSÖGN

af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 20.–24. júní 2016.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Karl Garðarsson, formaður, Valgerður Gunnarsdóttir, varaformaður, og Ögmundur Jónasson, auk Vilborgar Ásu Guðjónsdóttur ritara. Helstu mál á dagskrá voru slæm staða flóttamanna í Grikklandi, virkni lýðræðisstofnana í Tyrklandi og umboð og friðhelgi þingmanna Evrópuráðsþingsins. Þá var kyngerving barna og ofbeldi gegn farandverka- og flóttamönnum einnig til umræðu.

Í ályktun um ástandið í Grikklandi lýsir þingið yfir miklum áhyggjum af aðstæðum flóttamanna og farandverkamanna í landinu, ekki síst börnum. Þingið biður grísk stjórnvöld um að tryggja að farandverka- og flóttamenn séu einungis settir í varðhald þegar nauðsyn krefur og að aðstæður þeirra séu í samræmi við alþjóðalög. Kallað er eftir að grísk stjórnvöld tryggi réttindi og hagsmuni vegalausra barna sem og að hæliskerfi landsins verði tafarlaust endurbætt í samræmi við evrópskar reglur og mannréttindasáttmála Evrópu. Þá kallar þingið eftir að Evrópusambandið (ESB), aðildarríki þess og þau ríki sem taka þátt í flutningsáætlun sambandsins (e. relocation scheme) sendi tafarlaust sérfræðinga til Grikklands til að aðstoða við endurbætur á hæliskerfi landsins, ásamt því að innleiða án tafar samkomulag frá september 2015 um flutning flóttamanna frá Grikklandi og Ítalíu til annarra ríkja ESB. Karl Garðarsson tók þátt í umræðum um málið fyrir hönd síns flokkahóps. Hann sagði nauðsynlegt að aðildarríki Evrópuráðsins styddu betur við bakið á þeim ríkjum sem flóttamenn koma til fyrst, ekki síst Tyrklandi og Grikklandi. Í Grikklandi ætti að vera hægt að leysa vandann, þar væru 54.500 flóttamenn, þar af 22 þúsund vegalaus börn, en á heimsvísu væru 65 milljónir manna á flóttu. Veita þyrfti Grikklandi aukinn stuðning við endurbætur á hæliskerfi þeirra sem í dag væri svo gott sem óstarfhæft. ESB hefði verið beðið um að leggja til 400 sérfræðinga og 400 tülka til að hraða málum en í síðasta mánuði hefði sambandið einungis sent alls 63 sérfræðinga og 67 tülka. Flóttamenn þyrftu öruggan stað til að búa á, atvinnu, aðgang að heilbrigðisþjónustu og menntun fyrir börn sín. Það hlytu allir að geta verið sammála um það.

Í ályktun um virkni lýðræðisstofnana í Tyrklandi er lýst yfir vaxandi áhyggjum af stöðu tjáningar- og fjölmiðlafrelsis, réttarríkisins og mannréttinda í landinu. Staðan vekur upp alvarlegar spurningar um virkni lýðræðislegra stofnana Tyrklands. Þingið lýsir yfir áhyggjum af og biður tyrknesk yfirvöld að afnema nýja löggjöf og lagabreytingar sem m.a. svipta stóran hluta þingmanna tyrkneska þingsins friðhelgi, en gagnrýnendur segja lagabreytinguna fyrst og fremst beinast gegn kúrdískum þingmönnum. Einnig eru stjórnvöld beðin um að afnema lög sem gera það refsivert að móðga forseta landsins, tyrknesku þjóðina, ríkið, stofnanir þess eða stefnu stjórnvalda. Undanfarin tvö ár hafa um tvö þúsund mál gegn blaðamönnum og fræðimönnum sem eru sakaðir um að hafa móðgað forseta landsins verið sótt fyrir tyrkneskum dómstólum. Þingið lýsir jafnframt yfir áhyggjum af þeim mikla fjölda vefsíðna sem stjórnvöld hafa lokað sem og breytingum á lögum um skipan dómara og saksóknara sem vekur upp spurningar um sjálfstæði dómstóla landsins og afskipti framkvæmdarvaldsins af dómskerfinu. Handtökur lýðræðislega kjörinna kúrdískra borgarstjóra og uppsögn annarra vekur einnig áhyggjur sem og afleiðingar langvarandi útgöngubanns og ítrekaðra mannréttindabrota í suðausturhluta landsins í tengslum við aðgerðir stjórnvalda á svæðinu. Þingið harmar einnig að friðarviðræðum við Kúrda hafi verið hætt sumarið 2015. Þingið mun halda áfram að fylgjast með stöðu mála í Tyrklandi og leggja fram aðra matsskýrslu vorið 2017.

Ögmundur Jónasson tók þátt í umræðum um stjórnsýslulegt varðhald fyrir hönd síns flokkahóps. Hann vísaði í uppruna þess að þingið ákvað að fjalla um málefnið árið 2012 og gagnrýndi að lokaafurðin fjallaði í raun ekki um það efni. Skýrslan og ályktunin hefðu ekki einungis átt að fjalla um stjórnsýslulegt varðhald heldur einnig sérstaklega hvernig slíku varðhaldi

væri beitt af Ísraelum gegn Palestínumönnum. Hann sagði að ný ályktunartillaga um upprunalega efnið yrði lögð aftur fyrir þingið.

Í ályktun um kyngervingu barna segir að í fjölmiðlum, markaðsherferðum og sjónvarpsþáttum séu börn, sérstaklega stúlkur, gjarnan sýnd í kynferðislegu samhengi. Slíkt hafi mikil áhrif á skynjun þeirra á samfélaginu sem og sjálfsmynd, velferð, sambönd og frammistöðu í skóla. Í verstu tilfellunum geti þessi þróun leitt til kynferðisofbeldis gegn börnum með alvarlegum áhrifum á líkamlega og andlega heilsu þeirra. Þingið hvetur aðildarríki Evrópuráðsins til að rannsaka málefnið og þróa viðeigandi lagalegar og pólitískar aðgerðir gegn þessari þróun. Valgerður Gunnarsdóttir og Ögmundur Jónasson tóku þátt í umræðum um málið. Valgerður sagði kyngervingu barna og þá sérstaklega stúlkubarna mega sjá víða í okkar daglega lífi, bæði beint og óbeint. Hún kæmi fram í sinni verstu birtingarmynd í klámiðnaðinum. Auglýsingar sýndu börn oft í kynferðislegu samhengi, stundum á grófan en mjög lúmskan hátt, stundum ógeðfellar myndir sem geta örvað lægstu hvatir. Í öðrum tilfellum væri verið að ýta stöðluðum kynímyndum að og festa þær í sessi. Þeim skilaboðum væri ítrekað beint að stúlkum, að þær væru fyrst og fremst kynverur sem gæti dregið úr möguleika þeirra á að þroska með sér eðlilega sjálfsmynd og haft áhrif á frammistöðu í námi og starfi. Afar mikilvægt væri að aðildarríki Evrópuráðsins væru hvött til að greina vandann og gera viðeigandi ráðstafanir með lagasetningu til að uppræta hann. Ögmundur lýsti yfir stuðningi við tillögur framsögumanns málsins um að safna gögnum um kyngervingu barna og greina afleiðingar hennar til að geta sett fram viðeigandi aðgerðaáætlanir. Ögmundur setti þó fyrirvara við tillögur um að fjölmiðlar sættu eftirliti ríkisstofnana. Slíkt gæti heft starfsemi þeirra án þess að ná tilætluðum árangri, nær væri að auka samstarf við fjölmiðla og auglýsingaiðnaðinn, til að mynda með sérstökum vettvangi samstarfs og samráðs.

Ögmundur tók einnig þátt í umræðum um ofbeldi gegn flóttamönnum, fyrir hönd síns flokkahóps. Hann sagði mikilvægt að aðildarríki Evrópuráðsins athuguðu gaumgæfilega löggjöf sína og stjórnýslu í viðleitni sinni til að taka á vandanum. Tryggi þyrfti ákvæði sem refsa þeim vinnuveitendum sem beita farandverkafólk ofbeldi og þvingunum, borga þeim ekki laun eða leysa þá frá störfum á ólöglegan hátt. Þingmenn ættu einnig að fylgjast með því hvort stjórnvöld í sínu heimalandi hefðu fullgilt og hrint í framkvæmd alþjóðlegum sáttmálum sem snertu málefnið.

Loks tók Ögmundur þátt í umræðum um öryggi á vegum í Evrópu. Hann sagði málefnið grafalvarlegt og fórnir miklar. Vel væri hægt að draga úr umferðarslysum í Evrópu með því að hrinda í framkvæmd þeim fjölmörgu tillögum sem settar væru fram í ályktun um málefnið, sem snúa m.a. að ítarlegum greiningum og þróun skilvirkra langtímaáætlana um öryggi á vegum.

Í ályktun um umboð þingmanna segir að á síðustu árum hafi komið upp tilfelli innan Evrópuráðsþingsins sem endurspeglir glufur og annmarka á starfsreglum ákveðinna þjóðþinga Evrópuráðsins. Þannig hafi starfsreglur ákveðinna þinga verið notaðar sem lagaleg rök fyrir aðgerðum sem feli í sér duldar refsingar gegn þingmönnum í pólitískum tilgangi. Þingið hvetur þjóðþing aðildarríkja Evrópuráðsins til að viðurkenna og taka tilhlýðilegt tillit til þeirrar meginreglu að þingmenn hafi frelsi til að nýta umboð sitt á frjálsan og sjálfstæðan hátt án fyrirsmála frá landsdeild þeirra, stjórnmalaflokki eða flokkahópi.

Í ályktun um friðhelgi þingmanna biður þingið aðildarríki sem hyggjast endurskoða reglur sínar um friðhelgi þingmanna að taka tillit til þess að friðhelgin er grundvallaratriði til að vernda lýðræðið og sjálfstæði og heilindi þjóðþinga, ekki til að vernda persónulega hagsmuni einstakra þingmanna. Ekki megi misnota friðhelgina eða nota hana til að hindra framgang réttvísinnar, friðhelgi sé ekki ígildi refsileysis. Friðhelgi þurfi hins vegar ekki að eiga við þegar kemur að athugasemdum og yfirlýsingum þingmanna sem hvetja til haturs, ofbeldis eða eyðileggingar lýðræðislegra réttinda og frelsis. Þjóðþing geti þess í stað notað innri refsiaðgerðir, eða jafnvel svipt viðkomandi þingmann þingmennsku, en það verði að gera á gagnsæjan og óhlutdrægan hátt.

Af öðru sem var samþykkt á þinginu má nefna ályktun um jafnrétti kynjanna og baráttuna gegn kynbundnu ofbeldi innan herafla, menningu og lýðræði, mennta- og menningarnet innflytjenda og gagnsæi innan evrópskra stofnana. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int.